

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2023-04-25

Närvarande: F.d. justitieråden Severin Blomstrand och Ella Nyström samt justitierådet Leif Gäverth

Ledarhundar

Enligt en lagrådsremiss den 5 april 2023 har regeringen (Socialdepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om dispositionsrätt till ledarhund,
2. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av departementssekreteraren Marcus Nydén.

Förslagen föranleder följande yttrande.

Förslaget till lag om dispositionsrätt till ledarhund

3 § första stycket

Enligt punkten 5 är det ett villkor för dispositionsrätt till ledarhund att sökanden kan ge hunden god omsorg och goda levnadsvillkor. Formuleringen av punkten kan inte anses utesluta att någon annans, t.ex. en anhörigs, förmåga att hjälpa till med omsorgen kan vägas in vid bedömningen av om villkoret är uppfyllt.

I lagrådsremissen hänvisas till förarbetena till motsvarande bestämmelse i nuvarande lag (prop. 2004/05:84), där det anges att sökanden själv ska ha förmåga att ge hunden god omsorg och goda levnadsvillkor. Det kan i sammanhanget noteras att den bestämmelsen har en något annorlunda formulering ("skall sökanden...ha förmågan att ge hunden god omsorg och goda levnadsvillkor").

Det har inte närmare utvecklats skälen för att enbart sökandens egen förmåga att ge hunden omsorg och goda levnadsvillkor ska beaktas när en ansökan om dispositionsrätt prövas. Enligt Lagrådets mening bör det i första hand övervägas om bestämmelsen kan förtydligas. Åtminstone bör motiveringen utvecklas på denna punkt.

6 §

I paragrafen anges att om den som har beviljats dispositionsrätt till ledarhund inte uppfyller villkoren i 3 § 2–5 eller kraven i 5 § och beslutsmyndigheten bedömer att villkoren eller kraven kan uppfyllas genom rättelse, får myndigheten förelägga den som beviljats dispositionsrätten att, inom viss tid, uppfylla villkoren eller kraven.

I 3 § första stycket 2–4 anges att dispositionsrätt till ledarhund ska beviljas om sökanden är bosatt i Sverige (punkt 2), har en synnedsättning som innebär avsaknad av ledsyn (punkt 3) och har

behov av och kan använda en ledarhund som förflyttningshjälpmedel (punkt 4).

Paragrafen får förstås som att ett föreläggande endast får meddelas om beslutsmyndigheten bedömer att villkoren eller kraven kan uppfyllas genom att den som har dispositionsrätt till hund vidtar rättelse i enlighet med föreläggandet.

Emellertid är det svårt att föreställa sig hur ett föreläggande skulle kunna utfärdas t.ex. i en situation där innehavaren av dispositionsrätten har genomgått en ögonoperation så att han eller hon därefter har ledsyn (punkt 3), eller där innehavarens hälsotillstånd har försämrats på så sätt att han eller hon inte längre kan använda ledarhund som förflyttningshjälpmedel (punkt 4).

Vad det i praktiken snarare torde vara fråga om är att den som har beviljats dispositionsrätt till ledarhund ombeds att inkomma med någon form av dokumentation som utvisar att villkoren i punkterna 3 och 4 alltså är uppfyllda.

När det gäller villkoret att vara bosatt i Sverige (punkt 2) ifrågasätter Lagrådet att beslutsmyndigheten kan förelägga någon att flytta tillbaka till Sverige. Vad det här i realiteten torde handla om är att myndigheten informerar om att rätten till ledarhund kan komma att återkallas om personen i fråga inte åter bosätter sig i Sverige.

Paragrafen bör därför omformuleras. En lösning skulle kunna vara att ett föreläggande endast kan komma i fråga när det gäller att uppfylla sådana villkor och krav som anges i 3 § första stycket 5 och i 5 §. Vidare noteras att hänvisningen i den föreslagna paragrafen bör vara till första stycket av 3 §.

7 §

I första stycket bör en följdjustering göras till vad som sagts ovan angående 6 §. I första och andra styckena saknas "första stycket" i hänvisningen till 3 §.

I författningskommentaren till andra stycket sägs att återkallelse av dispositionsrätten kan ske även utan ett föreläggande i den situationen att länsstyrelsen med stöd av 9 kap. 1 § djurskyddslagen (2018:1192) har meddelat förbud för den som har dispositionsrätt till ledarhund att ha hand om hund. Länsstyrelsen kan även med stöd av 15 § lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter meddela förbud att ha hand om hund.

Lagstödet för att i dessa fall återkalla en dispositionsrätt till ledarhund synes vara att villkoren i 3 § första stycket 5 om att ge hunden god omsorg och goda levnadsvillkor inte är uppfyllda eller att kraven om veterinärvård m.m. i 5 § har åsidosatts.

Det kan ifrågasättas att samtliga omständigheter som, enligt 9 kap. 1 § djurskyddslagen eller 15 § lagen om tillsyn över hundar och katter, kan medföra ett förbud att ha hand om hund täcks av 3 § första stycket 5 eller 5 §. För att undvika att ett förbud att ha hand om hund inte skulle omfattas av återkallelsegrunderna i lagen, skulle andra stycket kunna formuleras enligt följande.

En dispositionsrätt får även återkallas utan att ett föreläggande enligt 6 § har meddelats om den som har beviljats dispositionsrätt saknar förutsättningar att uppfylla villkoren i 3 § första stycket 2–5 eller kraven i 5 §. Detsamma gäller om den som har beviljats dispositionsrätt har förbjudits att ha hand om hund.

Övergångsregleringen

Enligt punkt 3 ska ärenden som har inletts hos Synskadades Riksförbund före ikraftträdandet men som inte avgjorts före den 1 april 2024 handläggas enligt bestämmelserna i den nya lagen.

Tillämpningen av bestämmelsen är beroende av hur handläggningen har gått till hos Synskadades Riksförbund. Har förbundet lagt upp ett nytt ärende för varje beslut om dispositionsrätt eller tilldelning, kan tillämpningen bli en annan än om båda besluten fattas inom ramen för ett och samma ärende. Under den fortsatta beredningen bör innebörden i ordet "ärende" belysas närmare.

Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen

Övergångsregleringen

I punkt 2 föreskrivs att 26 kap. 14 § i den äldre lydelsen gäller för uppgifter i ärenden om tilldelning eller återtagande av dispositionsrätt till ledarhund samt tilldelning eller återtagande av ledarhund som har handlagts av Synskadades Riksförbund.

Innebörden av ordet "ärende" får här betydelse för tillämpningen på det sätt som Lagrådet har utvecklat angående motsvarande bestämmelse i förslaget till lag om dispositionsrätt till ledarhund.